

دشمنی که در مرصاد گرفتار شد

دفاع مقدس ملت ایران در آخرین سال خود، شاهد حوادث تلخ و شیرین بسیاری بود. فشار طاقت فرسای قدرت های استکباری جمهوری اسلامی ایران

بازکاوای هجوم ابلهانه منافقین به کشور

دشمن، که در مصاد گرفتار شد، همشهری آنلین: دفاع مقدس ملت ایران در آخرین سال خود، شاهد حوادث تلخ و شیرین بسیاری بود. فشار طاقت فرسای قدرت های استکباری جمهوری اسلامی ایران را با مشکلات فراوانی در زمینه های نظامی، سیاسی و اقتصادی مواجه ساخته بود. از سوی دیگر، رژیم متجاوز بعثی نیز با استفاده از حمایت های گسترده شرق و غرب، ضمن بازسازی ارتش شکست خورده عراق، برای هجومی دوباره خود را آماده می کرد.

بر همین اساس در سال پایانی جنگ حوادث و تحولات نظامی و سیاسی روندی پر شتاب به خود گرفت. اجرای موفقیت آمیز عملیات والفجر 10 از سوی رزمندگان اسلام، بمباران وسیع شیمیایی، در حلبچه دور تازه جنگ شهرها، حمله موفق نیروهای عراقی به مواضع رزمندگان ایرانی، پذیرش قطعنامه 598 از سوی ایران، هجوم مشترک ارتش عراق و گروهک خود فروخته منافقین در جبهه های غرب و جنوب و سرانجام یورش سلحشوران ایران اسلامی بر متجاوزان، رویدادهای مهم جنگ در سال هشتم بود که در نهایت به برقراری آتش، سرد، حمله ها، نند منحن شد.

در پایان جنگ، صدام نه تنها از دستیابی به اهداف خود بازمانده بود، بلکه در دور تسلسلی پایان ناپذیر گرفتار شده بود که او را به اشغال کشور کویت ناچار ساخت. اما این اقدام صدام، آخرین حرکت او در صفحه شطرنج سیاست و خفت بارترین تصمیم هایش بود که به سقوط رژیم بعث و اشغال کشور عراق انجامید.

هجوم ابلهانه منافقین

عملیات مرصاد یا عملیات فروغ جاویدان، نبردی بود میان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمان مجاهدین خلق که در اواخر جنگ ایران و عراق، در سال ۱۳۶۷ درگرفت. پس از چند روز درگیری در نهایت نیروهای ارتش ایران پیروز شدند و عملیاتی که توسط سازمان مجاهدین خلق طرح ریزی و اجرا شده بود عملاً با شکست روبرو و تعداد زیادی از نیروهای مهاجم در این نبرد کشته شدند.

6 روز پس از قبول قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت توسط ایران و در شرایطی که نیروهای عراقی با زیر پا گذاشتن توافقات این قطعنامه، مجدداً به خرمشهر حمله کرده و تا آستانه تصرف آن پیش رفته بودند، سازمان مجاهدین عملیاتی با نام فروغ جاویدان را آغاز کرد.

مسعود رجوی در شب آغاز عملیات گفت: «#171؛ براساس تقسیمات انجام شده، ۴۸ ساعته به تهران خواهیم رسید... کاری که ما می خواهیم انجام دهیم در حد توان و اشل یک ابرقدرت است؛ چون فقط یک ابرقدرت می تواند کشوری را ظرف این مدت تسخیر کند... از پایگاه نوژه هم ترسی نداشته باشید؛ هر سه ساعت به سه ساعت دستور می دهیم هواپیماهای عراقی بیایند و آنجا را بمباران کنند. پایگاه هوایی تبریز را هم با هواپیما هر سه ساعت به سه ساعت مورد هدف قرار خواهیم داد... علاوه بر آن، ضد هوایی و موشک سام ۷ هم که داریم... هوانیروز عراق تا سرپل ذهاب به همراه ستون ها خواهد بود. از نظر هوایی ناراحت نباشید چون هواپیماهای عراقی پشتیبان ما هستند و تمام ماشین ها به صورت ستون حرکت می کنند.

در آن تاریخ، نیروهای نظامی موسوم به سازمان مجاهدین خلق فاصله تنگه پاتاق تا منطقه چهارزبر در ۳۴ کیلومتری کرمانشاه را با سرعت خیلی زیاد طی کردند. علت سرعت بالای حرکت ستون های نظامی مجاهدین عدم حضور قوای نظامی در غرب کشور بود. به دلیل هجوم سنگین ارتش عراق به جبهه جنوب (استان خوزستان) بخش عمده ای از توان نظامی ایران در جبهه های جنوب غربی مشغول دفع تهاجم عراق بود. به همین دلیل عملاً در برابر حرکت ستون های مجاهدین مقاومتی وجود نداشت. نیروهای ایران در جایی که نیروهایشان برتری نسبی داشت به کمین نشستند و در منطقه چهار زبر، با احداث تعدادی خاکریز و یک خط دفاعی مستحکم در انتظار دشمن بودند. چند تا از گردان های عملیاتی در این جبهه، گردان مقداد، گردان حمزه از لشکر ۲۷ محمد رسول الله و تیپ انصارالحسین همدان بودند.

این عملیات سه روز به طول انجامید. در روز اول هدف سد کردن هجوم مجاهدین خلق بود. در روز دوم حرکت نیروی زمینی صورت گرفت که با پشتیبانی بسیار قوی نیروی هوایی و هوانیروز همراه شد و در روز سوم یکان های مجاهدین خلق به کلی منهدم شدند. فرماندهی این عملیات بر عهده شهید سپهبد علی صیاد شیرازی بود.

عملیات مرصاد

واژه عربی «#171؛ مرصاد» به معنی کمین است. این نام به خاطر کمین برنامه ریزی شده ای که نیروهای نظامی انجام داده بودند برای این عملیات در نظر گرفته شد.

در روز اول عملیات، نیروی هوایی وارد عمل نشد زیرا در آن زمان پایگاه نوژه بمباران شده بود و انجام عملیات پاکسازی باند فرود، قدری فرصت را از آنها گرفت. به همین دلیل نیروی هوایی با یک روز تأخیر عملیات را آغاز کرد.

در عملیات مرصاد بیش از 4800 نفر از نیروهای منافقین کشته و زخمی شدند که در میان کشته شدگان و اسرا، تعداد زیادی از کادرهای سازمان و فرماندهای تیپ ها نیز وجود داشت و اینچنین عملیات مرصاد، سازمان مجاهدین خلق ایران را به تحمل شکستی راهبردی و ننگین دچار کرد.

پس از پایان عملیات، تنگه چهارزبر، تنگه مرصاد نام گرفت تا یادآور کمینگاهی جهنمی باشد که با عملیات برنامه ریزی شده رزمندگان ایرانی، طومار نظامی سازمان مجاهدین خلق را در هم پیچید.

مرصاد؛ هفتادمین عملیات آفندی ارتش جمهوری اسلامی ایران

خلبانان تصور می‌کنند ستون خودرویی متوقف شده در جاده، مردم عادی بوده و در اجرای دستور مردد هستند. بلافاصله امیر سرافراز ارتش اسلام شهید صیاد شیرازی با لحنی محکم و پر صلابت می‌گوید: من به عنوان نماینده حضرت امام (ره) به شما دستور می‌دهم که آتش کنید، آنها منافقین هستند.

عملیات پیروزمندانه "مرصاد" به عنوان یکصد و چهارمین عملیات انجام شده در طول ۸ سال دفاع مقدس و هفتادمین عملیات آفندی رزمندگان غیور ارتش اسلام است که از نظر طراحی، تاکتیک رزمی و اجرا نیز می‌توان آن را آخرین عملیات بزرگ و پیروزمندانه ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنگ تحمیلی قلمداد کرد.

در این عملیات یگان‌های عمل کننده ارتش مشتمل بر لشکر ۸۱ زرهی کرمانشاه، تیپ مستقل ۴۵ تکاور نیروی زمینی ارتش و یگانهای توپخانه، نیروی هوایی، پدافند هوایی و هوانیروز قهرمان به شکلی هماهنگ و منسجم به فرماندهی شهید سرافراز امیر سپهبد علی صیاد علی شیرازی توانستند با ایجاد سپری فولادین در برابر تهاجم مذبوحانه رژیم بعث و منافقین کوردل صف آرایی کرده و با وجود طراحی بی‌نظیر این عملیات و حداکثر استفاده از اصل غافلگیری، برای همیشه توان عملیاتی دشمن را در تجاوز به خاک مقدس ایران اسلامی از بین ببرند.

اما اینکه چه اتفاقی افتاد و چه شرایطی بوجود آمد که پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل از سوی جمهوری اسلامی ایران با کارشکنی‌های رژیم بعثی عراق و نادیده گرفتن شرایط آتش بس از سوی آنان، آتش جنگ مجدداً شعله ور گشت؛ مبحثی است که در اینجا به اختصار به آن اشاره می‌کنیم.

در واقع رژیم عراق پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران در بن بست سیاسی و نظامی شدیدی قرار گرفت و توطئه‌های وسیعی را که از جانب استکبار جهانی علیه انقلاب اسلامی تدارک دیده بود نقشه بر آب می‌دید و از سوی دیگر می‌دانست که حضور منافقین در عراق پس از قطعنامه یادشده برای آنها دردسرساز خواهد شد، بنابراین طی نشست‌های مشترک با سران منافقین به آنان تضمین داد که ایران شکست پذیر است به شرطی که منافقین نیروهای خود را به سوی ایران از شهری به شهر دیگر حرکت دهند و همی تصویرسازی دروغین و واهی رژیم بعثی موجب شد تا ستون نفاق با یک برنامه غلط و دیکته شده از سوی رژیم عراق در سحرگاه روز دوشنبه سوم مرداد ۱۳۶۷ از مرز خسروی گذشته و به سرعت به طرف سر پل ذهاب ادامه مسیر بدهند.

پس از رسیدن منافین به سر پل ذهاب، افسران اشغالگر رژیم بعثی از آنان استقبال کرده و با پوشش هوایی و آتش توپخانه خود، منافقین را به طرف شهرهای کرد و سپس اسلام آباد هدایت کردند. همزمان با حرکات مذبوحانه منافقین در جلسه‌ای که با حضور اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس جمهور وقت کشور و امیر سپهبد صیاد شیرازی، نماینده حضرت امام خمینی (ره) در شورای عالی دفاع در شهر کرمانشاه تشکیل شد؛ مقرر گردید تنگه چهارزبر در ۳۴ کیلومتری کرمانشاه به عنوان خط اصلی پدافند انتخاب و تقویت شود. این تنگه که پس از این عملیات به تنگه مرصاد معروف شد، بدلیل دارا بودن شیارها و ارتفاعات مناسب، بهترین نقطه برای جلوگیری از حرکت و اضمحلال منافقین بود.

بلافاصله پس از جلسه مذکور لودرها و بولدورها در عرض جاده خاکریز زدند و حفر سنگر نیز پشت خاکریزها آغاز شد. همزمان خمپاره اندازه‌های ۶۰، ۸۰، ۱۲۰ میلیمتری لشکر ۸۱ زرهی در تنگه مستقر شده و با الحاق نیروهای لشکر ۳۲ انصارالحسین (ع) و ۲۷ محمد رسول الله (ص) از سپاه پاسداران، ستون نفاق در دشت حسن آباد زمین‌گیر گردیدند.

هوا روشن‌تر شده بود و نیروهای عقب مانده منافقین نیز به ستون متوقف شده ملحق شدند، حالا یک ستون به طول چهار کیلومتر مسلح به توپ، تانک، نفربر، تفنگ ۱۰۶، خودروهای سنگین حامل مهمات و سایر ادوات نظامی و لجستیکی، تمام جاده دشت حسن آباد را پوشانده بودند ناگهان صدای غرور آفرین بالگردهای هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ایران در فضا طنین انداز شد.

خلبانان شجاع هوانیروز که افتخار آفرینی خود را در ابتدای جنگ تحمیلی با شهیدان کشوری و شیرودی آغاز کرده بودند اکنون آمده بودند تا حماسه‌ای دیگر بیافرینند. به دستور امیر شهید سپهبد علی صیاد شیرازی یک تیم آتش کبری از پایگاه امام حسین (ع) و یک تیم آتش از پایگاه کرمانشاه به پرواز درآمده و پس از ملحق شدن در مسیر اسلام آباد به طرف محلی که شهید صیاد شیرازی معین کرده بود، حرکت کردند. در طول پرواز شهید صیاد شیرازی از آنان خواسته بود بلافاصله پس از رسیدن به تنگه چهار زبر حضور خود را به وی اعلام کنند.

شهید صیاد شیرازی در دستور بعدی از آنان خواست به ارتفاعات نزدیک نشوند و به سمت چپ تنگه پرواز کنند. خلبانان پس از اجرای فرمان و حرکت به سمت چپ به طول ۱۰ کیلومتر در منطقه ماهی دشت، متوجه ترافیک سنگینی در جاده شده و بلافاصله مسئله را به شهید صیاد اطلاع می‌دهند.

شهید صیاد پس از بررسی جاده به تیم آتش دستور شلیک می‌دهد. این در حالی است که خلبانان تصور میکنند ستون خودرویی متوقف شده در جاده مردم عادی بوده و در اجرای دستور مردد هستند. بلافاصله امیر سرافراز ارتش اسلام شهید صیاد شیرازی با لحنی محکم تر و پر صلابت می‌گوید: من به عنوان نماینده حضرت امام (رحمه الله علیه) به شما دستور می‌دهم که آتش کنید و همه خودروها را منهدم کنید، آنها منافقین هستند.

خلبانان با شنیدن این جمله از آن شهید بزرگوار جاده را مورد هدف قرار داده و پس از انهدام بخش قابل توجهی از ستون‌های خودرویی به پایگاه‌های خود بازگشتند. سپس چهار تیم آتش دیگر از هوانیروز مجدداً وارد عمل میشوند.

در سحرگاه روز پنجم مرداد ماه، دو فروند فانتوم اف-۴ نیروی هوایی ارتش از خطوط رزمندگان عبور کرده و ستون متوقف شده

منافقین را به شدت بمباران کردند. بمباران هوایی خلبانان نیروی هوایی چنان دقیق و موثر صورت گرفت که تمام سازمان نظامی منافقین از هم فروپاشید و چند لحظه بعد، بالگردهای کبری هوانیروز، از چپ و راست، انبوه نفرات و تجهیزات دشمن را مورد حمله قرار دادند.

عملیات غرورآفرین مرصاد تا دو روز بعد ادامه یافت تا اینکه منطقه به کلی از لوٹ وجود منافقین پاکسازی شد و بیش از ۲۵۰۰ نفر از آنان به هلاکت رسیده و بیش از ۴۰۰ دستگاه خودرو، نفربر و تانک آنان منهدم شد و برگ زرین دیگری در تاریخ حماسی هشت سال دفاع مقدس به ثبت رسید.

رژیم عراق نیز با شکست مفتضحانه در این عملیات و در حالیکه از تلاشهای مذبحخانه خود طرفی نبسته و در تجاوز ۸ ساله اش به ایران اسلامی به هیچ دستاوردی نرسیده بود؛ سرانجام در ۱۵ مرداد سال ۶۷ طی نامه ای به دبیرکل سازمان ملل متحد تمامی شرایط قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفته و تسلیم شد.

بدین ترتیب با نصرت و عنایت الهی و حماسه آفرینی های رزمندگان غیور اسلام و مردم همیشه در صحنه ایران اسلامی، پیروزی قاطع و ظفرمندان ایران در نبرد هشت ساله با رژیم بعثی عراق برای جهانیان به اثبات رسید و مصداق آیه: انا فتحنا لک فتحا مبینا تحقق یافت.

اکنون با گذشت سالها از آن حماسه ماندگار وقتی در جاده کرمانشاه - اسلام آباد سفر می کنید در کیلومتر ۳۴ جاده، در محل تنگه چهارزبر، یادمان شهدای عملیات مرصاد - یادگاری از شهید بزرگوار امیر سپهبد علی صیاد شیرازی- احداث گردیده و یادآور ایثارگریهای فرزندان این ملت در نبرد با منافقین کوردل است. یاد همه شهدای والا مقام انقلاب و میهن اسلامی به ویژه چهل و هشت هزار لاله سرخ به خون خفته ارتش جمهوری اسلامی ایران گرامی باد.

بازتاب و پیامدها

اقدام مشترک عراق و منافقین در پیشروی به عمق خاک ایران، بازتاب گسترده ای یافته و حساسیت های زیادی را برانگیخت؛ زیرا این تحرکات پس از موافقت ایران با قطعنامه شورای امنیت، در حالی انجام گرفت که اراده بین المللی بر پایان جنگ مصمم شده بود؛ ولی اقدام عراق و منافقین عملاً به معنای ادامه جنگ بود.

"هاروی موریس از روزنامه "ایندیپندنت" طی تحلیلی در مورد اهداف و راهبرد منافقین نوشت:

"راهبرد فعلی مجاهدین و عراق، ظاهراً ایجاد یک منطقه آزاد شده در دست مجاهدین است تا از این طریق، سازمان مخالف رژیم ایران، نقشی در توافق نهایی صلح داشته باشد."

یک نشریه دیگر نیز اقدام منافقین را، به دلیل نگرانی آنها از سرنوشت خود در صورت موافقت عراق با آتش بس دانست.

پشتیبانی عراق از منافقین و پیوستگی آنها در انجام این عملیات، مورد بحث محافل خبری قرار گرفت؛ آن چنان که خبرگزاری رویتر در این باره به نقل از یک دیپلمات گزارش داد: "تحلیل گران معتقدند، این عملیات نمی توانسته بدون پشتیبانی قوی ارتش عراق، به ویژه پوشش آتش توپخانه صورت گرفته باشد."

خبرنگار رادیو لندن نیز در این باره گفت: "کمتر کسی معتقد است که مجاهدین به تنهایی دارای تجهیزات زرهی، افراد کافی یا حتی نیروی

آتش باری باشند که بتوانند بدون پشتیبانی یک ارتش منظم، تا این اندازه در داخل خاک ایران مقاومت نشان دهند."

روزنامه "لوموند" حدود یک ماه پیش از عملیات مشترک عراق و منافقین، تصریح کرده بود که "ارتش آزادیبخش ملی ایران" به عنوان جزئی لاینفک از آرایش نظامی ارتش عراق است و هر گونه فعالیت نظامی آن، بدون اجازه فرماندهی عالی عراق غیر قابل تصور است. در همین راستا، خبرگزاری رویتر به نقل از دیپلمات ها اعلام کرد: "با توجه به گفت و گوهایی صلح که در مقر سازمان ملل در نیویورک ادامه دارد، دیپلمات ها گمان می کنند که بغداد از ارتش آزادیبخش ملی برای حفظ فشار نظامی بر تهران استفاده می کند."

در این حال، تأثیر و پیامدهای استقرار منافقین در داخل عراق و همکاری آنها با ارتش این کشور برای حمله به خاک ایران، مورد توجه تحلیل گران قرار گرفت. رادیو لندن در تحلیلی گفت: حمله مجاهدین به هر منظوری که انجام گرفته باشد، در ظاهر، تأثیر مطلوبی در داخل ایران نداشته است.

در این تفسیر همچنین تأکید شده است:

"درباره مقاصد عراق برای حمایت از مجاهدین و حملات آنها به داخل ایران، نظریه های مختلفی وجود دارد که قدرت نمایی در مقابل مجاهدان عراقی طرفدار ایران و نیز ایجاد پایگاهی برای نیروهای مسعود رجوی در داخل ایران، از آن جمله است. به عقیده ناظران، اگر رسیدن به اهداف بالا در نظر بوده، توفیقی حاصل نشده است؛ زیرا شمار زیادی از مجاهدین در این نبرد کشته شده اند."

مفسر نشریه گاردین لندن نیز نوشت:

"طرفداران رجوی قادر نیستند احساس واقعی مردم ایران را درک کنند و نمی دانند که ایرانیان با هرگونه افراطی گری از جمله از نوع منافقین، بیزارند. بزرگترین اشتباه رجوی، این بوده است که تشکیلاتش را کاملاً به دامن صدام انداخته و اکثر منتقدان رجوی می گویند این کار خودکشی سیاسی است."

"دیوید هرست" در پایان مقاله خود آورده است: "با این اقدام، روحیه ایران دوباره زنده شد و به جای این که باعث از هم پاشیدگی درونی ایران شود، به تحکیم آن کمک کرد."

تایمز مالی نیز نوشت:

"مجاهدین در داخل ایران، از حمایت گسترده ای برخوردار نیستند."

برتری ایران در صحنه نظامی که موجب عقیم ماندن طرح مشترک عراق و منافقین شده بود، موضع سیاسی این کشور را که در حال

مذاکره با دبیرکل سازمان مقرر ترسیم وضعیت داخلی کشور و روحیه نیروهای داوطلب گفت: "بوی نشاط و جهاد در همه جا به مشام می رسد."

فرمانده عالی جنگ (آیت الله هاشمی رفسنجانی) نیز در این زمینه گفت: تا به حال مظلومانه دفاع می کردیم؛ اما متهم بودیم که جنگ طلبیم و صلح را نمی خواهیم، هیچ کس توجهی نمی کرد که ملت ما می گوید، تا پیروزی می جنگیم، یعنی تا پیروزی در گرفتن حقمان و نه در گرفتن زمین دیگران. ما الان مواضع صلح طلب و صاحب حق را داریم و در دنیا صدام متجاوز، ناحق و انعطاف ناپذیر است.

رسانه های خارجی و تحلیل گران غربی نیز تغییر اوضاع اخلی و افکار عمومی در ایران را مورد تأکید قرار دادند و رادیو لندن در این باره گفت: ایران، موضع دولت اسلامی را در برابر افکار عمومی تقویت کرده است. در ایران، بار دیگر حالتی شبیه به پاییز 1980 (1359) زمان نخستین حمله عراق به خاک ایران، زنده شده است.

"هانس هایتوکوبیتس" تحلیل گر انستیتوی بین المللی مطالعات راهبردل بود، تقویت کرد. بر پایه همین ملاحظه کلی، فرمانده عالی جنگ (آیت الله هاشمی رفسنجانی) در خطبه های نماز جمعه تهران گفت: "اگر عراق به تجاوزات خود ادامه دهد، شاهد پاسخ ما در میدان جنگ خواهد بود."

آمریکایی ها که از تحرکات عراق و منافقین علیه ایران ناخشنود بودند، همراه با اعضای دیگر شورای امنیت و عربستان سعودی، عراق را تحت فشار قرار داده و از کشورهای عربی نیز خواستند به عراق در خصوص پیشروی غیرقابل اداره منافقین هشدار دهند. در این حال، "چارلز ردمن"، سخنگوی وزارت خارجه آمریکا در موضع گیری آشکاری گفت: "ارتش آزادیبخش ملی ایران مستقر در عراق، با پشتیبانی عراق عمل می کند و در پی سرنگون ساختن از طریق زور است."

تلاش نیروهای عراقی در آستانه اشغال مجدد خرمشهر، پیام امام به سپاه و واکنش مردم نسبت به این رخدادها که حضور در صحنه های جنگ را در پی داشت؛ وضعیتی همانند روزهای آغاز جنگ به وجود آورد، چنان که آقای هاشمی، لندن، با تغییر روند تبلیغات در رسانه های غربی تأکید کرد:

"ایرانیان در مطبوعات غربی، پیروزی تبلیغاتی قابل ملاحظه ای به دست آورده و مطبوعات غربی بر ضد عراق چرخش کرده اند."

بعدها یکی از نظامیان ارتش عراق طی تحلیلی در روزنامه "السفیر" در مورد نتایج راهبردی عراق نوشت:

"هنگامی که نیروهای ایرانی با آتش بس موافقت کردند، رهبری عراق ابتکار عمل را در دست داشت و در یک "اشتباه راهبردی" بزرگ افتاد و شدیداً به ایران حمله کرد؛ به خصوص در منطقه خوزستان، به نزدیکی های اهواز که رسید، ناگهان تغییری در ایران مشاهده شد و ایرانی که از کمبود نیروهای داوطلب رنج می برد، ناگهان حرکت خروشان ملی را دید و شور و شوقی در محافل مردمی ایران شد."

منبع: پایگاه اطلاع رسانی ارتش